

**การบริหารจัดการระบบรักษาความปลอดภัยของท่าอากาศยานนานาชาติ:
กรณีศึกษาเปรียบเทียบสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
Management of Security System in International Airport:
A Comparative Case Study between Los Angeles International Airport
and Suvarnabhumi International Airport**

วรวุฒิ อธิธิภักดีพงศ์*

Woravoth Iddhibhakdibongse

บทคัดย่อ

การเดินทางโดยเครื่องบินถึงแม้จะมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุน้อยกว่าการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์และทางน้ำก็ตาม แต่เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นแล้ว พบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินนั้นมีมูลค่ามหาศาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ เพื่อการบริหารจัดการภารกิจด้านการรักษาความปลอดภัยในสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ซึ่งผลของการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย และต่อประเทศชาติ โดยผลการวิจัยได้มาจากการค้นหาข้อมูลจาก อินเตอร์เน็ต ห้องสมุด จากประสบการณ์ การสังเกตการณ์ การเก็บแบบสำรวจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องโดยตรง และการศึกษาโดยการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ทั้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานอื่นๆ และเจ้าหน้าที่สายการบินที่ทำหน้าที่อยู่ในสนามบินทั้งที่สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสและสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้บริหารท่าอากาศยานและภาครัฐควรเร่งให้มีการออกพระราชบัญญัติ หรือกฎระเบียบจากทางราชการเพื่อคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยมีอำนาจในการรักษาความปลอดภัยในอาคารผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิได้อย่างเต็มที่และควรมีการจัดอบรมเพื่อยกระดับความรู้ ฝึกฝนทักษะความชำนาญในด้านการรักษาความปลอดภัยให้เท่ากับทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความรู้ในระดับที่ใกล้เคียงกันเพื่อการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และการอบรมดังกล่าวควรจะเป็นหลักสูตรที่สามารถใช้ได้จริงในการปฏิบัติหน้าที่

คำสำคัญ: ระบบรักษาความปลอดภัย, อาคารผู้โดยสาร, ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

Abstract

The statistic showed that traveling by air is much safer way than by car or by boat, however, whenever accident occurred that involved airplane is costly and prudential loss of life and property much more for each incident than any another form of accident. This researcher intent to research, study and compare the different that affected the management of security system between Los Angeles International Airport and Suvarnaphumi International Airport. The result of this research would benefit

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม; E-mail: widdhi@gmail.com

Suvarnaphumi International Airport, Airport Authority of Thailand Company, and country of Thailand. The information are gathering from intensive research from internet, books, library, working experience, observation, participation, questionnaire, and face to face interview with professional in the field of airport safety, police officer, security officer and airport employees. The study discovered that government should change the law and policy to protect the security officer in perform of his or her duty and empower security officer with more authority to manage day to day operation that affect the airport security and allocate budget for training to the satisfactory level equal or above to the police officer standard and the training should be practical when apply to the real situation in the field.

Key Word: Security system, passenger terminal, Suvarnaphumi International Airport

บทนำ

สนามบินสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางท่าอากาศยานที่สมบูรณ์แบบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางขนส่งทางอากาศที่สำคัญของโลกและทวีปเอเชียที่ให้บริการต่างๆ แก่ผู้โดยสารจากภาระหน้าที่สำคัญดังกล่าว บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) มีภารกิจที่สำคัญในการประกอบการ และส่งเสริมกิจการท่าอากาศยาน รวมถึงกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับการประกอบกิจการท่าอากาศยานให้มีความสำคัญเรื่องการพัฒนาในทุกด้านโดยเน้นความมีมาตรฐานทั้งด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ ด้านความปลอดภัย บุคลากร รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้งาน เพื่อให้บริการแก่ผู้โดยสารยอมให้ได้รับความสะดวกรวดเร็ว

ในช่วงระยะเวลา 37 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางไปมาระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยในฐานะทหารนาวิกโยธินอเมริกัน 6 ปี และในฐานะตำรวจนครลอสแอนเจลิส 30 ปี และเป็นหัวหน้าตำรวจประจำสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสนานกว่า 10 ปี ในการเดินทาง แต่ละครั้งก็ได้มีโอกาสได้ใช้บริการทั้งที่สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิส สนามบินนานาชาติดอนเมือง และสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ จึงทำให้ได้ พบเห็นรับทราบและตระหนักถึงปัญหาของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในสนามบินเหล่านี้ เช่น ปัญหาการลักขโมยทรัพย์สิน ปัญหากระเป๋าเดินทางของผู้โดยสารหาย ปัญหาวินาศกรรม ประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสนามบินหลายๆ แห่งในโลก

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิเพื่อแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการภารกิจด้านการรักษาความปลอดภัยในสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ และได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบรักษาความปลอดภัยสนามบินสุวรรณภูมิเพื่อยกระดับความสามารถเชิงการแข่งขันที่จะทำให้สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิได้เป็นศูนย์กลางการบินหลักของภูมิภาคและของโลกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารระบบรักษาความปลอดภัยของสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดย การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ข้อมูลเอกสาร

สำหรับการศึกษาจะวิเคราะห์รายละเอียดจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบรักษาความปลอดภัยของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อใช้เป็นแนวทางที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้จากการค้นคว้า ผลการประชุม วารสาร สิ่งพิมพ์ บทความหนังสือ งานวิจัย รายงานทางวิชาการ และสนทนากับผู้รู้ในขอบข่ายที่สนใจ รวมทั้งการศึกษาเนื้อหา ข้อมูลต่างๆ ทั้งในอดีต และปัจจุบัน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่ม ผู้บริหาร สนามบินสุวรรณภูมิ กลุ่ม ผู้ประกอบการสายการบิน กลุ่มนักวิชาการและอื่นๆที่เหมาะสม เช่น ผู้โดยสาร เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ร้านค้า ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และประมวลข้อมูล เช่น สมุดบันทึกงานภาพถ่าย เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ คอมพิวเตอร์ จดหมาย แบบสังเกตการณ์ ข้อมูลดังกล่าวต้องนำมาจัดระเบียบและเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์
2. แบบสัมภาษณ์
3. เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์ใจความ (Textual analysis) และเสริมด้วยการวิเคราะห์บริบท (contextual analysis)

ผลการวิจัย

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ มีดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ จำแนกตามการใช้บุคลากรรักษาความปลอดภัยในสนามบิน

สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิส	สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
ใช้ตำรวจสนามบิน ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในสนามบิน	ใช้พนักงานรักษาความปลอดภัย ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในสนามบิน
1. ดูแลรักษาความปลอดภัยทั่วไป เช่น	1. ดูแลรักษาความปลอดภัยทั่วไป
1. ถนนทั้งหมดที่เป็นทางเข้า-ออกของสนามบิน	2. ทำหน้าที่ควบคุมผู้ที่ทำผิดกฎหมายในบริเวณภายในสนามบิน
2. อาคารจอดรถทั้งหมด (ระยะสั้นและระยะยาว)	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิส	สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
3. อาคารผู้โดยสารทั้งหมด (ขาเข้าและขาออก)	1. ไม่มีอำนาจในการจับกุม และสอบสวน
4. อาคารส่งสินค้าทั้งหมด (Cargo) (ขาเข้าและ ขาออก)	2. ต้องรอตำรวจมาจาก สน. ราชเทวี ตำรวจ ท่องเที่ยว หรือ ตำรวจสันติบาลที่หน้าที่ประจำอยู่ในสนามบิน
5. ประตูเข้า-ออกทั้งหมด (ในตัวอาคารต่างๆ ที่สามารถ เชื่อมต่อจากตัวอาคารไปสู่ลานบิน)	3. ตั้งด่านตรวจรถเฉพาะทางเข้าอาคารผู้โดยสารขาเข้า และ ขาออกเท่านั้น
6. ลานบินทั้งหมด	1. ไม่มีระบบ และการวางแผนในการตรวจรถที่จะเข้ามา
7. จุดยุทธศาสตร์ทั้งหมดของสนามบิน เช่น หอควบคุม การบิน (Air Traffic Control Building) บริเวณที่เก็บ น้ำมันเครื่องบิน ที่ตั้งฐานเรดาร์	2. มีแต่ด่าน แต่ไม่มีการตรวจใดๆ ทั้งสิ้น
2. ทำหน้าที่จับผู้ที่ทำผิดกฎหมายในบริเวณภายในสนามบิน เช่น	
1. ลักทรัพย์	
2. ก่อความไม่สงบ ทำร้ายร่างกาย ก่อวินาศกรรม เป็นต้น	
3. ตั้งด่านตรวจรถทางเข้าสนามบิน เช่น	
1. ทางเข้าที่เป็นสายหลักๆ ที่ประชาชนใช้ในการเดินทางเข้าบริเวณสนามบิน	
2. ตรวจรถโดยมีแผนที่วางไว้ในแต่ละวัน ไม่ได้ตรวจทุกคัน เช่น วันนี้ตรวจรถบรรทุกผู้โดยสารขนาดเล็กบ้าง วันต่อมาตรวจรถคันที่ ๕ ที่จะผ่านเข้ามาบ้าง และตรวจรถที่น่าสงสัยและเป็นเป้าหมายตามที่หน่วยงานลับแจ้งมา	

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิสกับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ จำแนกตามการใช้บุคลากรรักษาความปลอดภัยในสนามบิน

สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิส	สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
อาคารผู้โดยสารขาเข้าและขาออก	อาคารผู้โดยสารขาเข้าและขาออก
1. มีอาคารผู้โดยสารขาเข้าและขาออก ทั้งหมด 9 อาคาร เช่น อาคารผู้โดยสาร นานาชาติ และ อาคารผู้โดยสารภายในประเทศ	1. มีอาคารผู้โดยสารขาเข้าและขาออก ทั้งหมด 1 อาคาร เป็นอาคารอเนกประสงค์ ผู้โดยสารภายในและภายนอกประเทศต้องมารวมกันใช้อาคารเดียวกันเวลาเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติ จะลำบากต่อการบริหารจัดการ ถ้าจำเป็นต้องปิดสนามบินเพราะมีสิ่งของต้องสงสัย เช่น วัตถุระเบิด จะส่งผลให้ต้องปิดสนามบินทั้งหมด สร้างความเสียหายให้กับสายการบินต่างๆ เป็นมูลค่ามหาศาล เพราะต้องใช้เวลานานมากพอสมควรในการทำคดีเรื่องนี้
2. อาคารผู้โดยสารนานาชาติ จะเป็นอาคารที่สายการบินของต่างประเทศส่วนใหญ่ที่มาใช้จอดรับส่งผู้โดยสาร 1 อาคาร	
1. มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง	
2. เจ้าหน้าที่ศุลกากร	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สนามบินนานาชาติลอสแอนเจลิส	สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ
3. เจ้าหน้าที่ตรวจพืชรพณ์ และอาหารต้องห้าม	2. อาคารผู้โดยสารนานาชาติ จะเป็นอาคารที่สายการบินของต่างประเทศส่วนใหญ่ที่มาใช้จอดรับส่งผู้โดยสาร
3. อาคารต่างๆของสายการบินของประเทศสหรัฐฯ เช่น American Airline, United Airline, Northwest Airline, Delta Airline ซึ่งมีทั้งการบินภายใน และภายนอกประเทศด้วยในอาคารเดียวกัน อาคารเหล่านี้จะมี เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ตรวจพืชรพณ์ฯ ประจำอยู่ด้วย	1. มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง 2. เจ้าหน้าที่ศุลกากร 3. เจ้าหน้าที่ตรวจพืชรพณ์ และอาหารต้องห้าม
4. อาคารต่างๆที่เหลือเป็นอาคารของสายการบินภายในประเทศ	3. เขตพื้นที่หวงห้าม ผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลส่วนใหญ่ไม่ต้องตรวจไม่ว่าจะเป็นสัมภาระข้าวของหรือร่างกาย ไม่มีก็งก็เข้าได้ ไปรับส่งลูกหลาน ญาติพี่น้องก็เข้าได้
5. เขตพื้นที่หวงห้ามทุกคนจะต้องถูกตรวจร่างกายและสัมภาระที่ติดตัวมาก่อนที่จะผ่านเข้าไป ต้องมีตัวเครื่องบินถึงเข้าไปได้	

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาที่เกิดขึ้นของสนามบินสุวรรณภูมิในเรื่องความปลอดภัย ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการจัดการที่ดี บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบไม่ให้ความสำคัญ ผู้ปฏิบัติงานยังเข้าใจผิดในงานรักษาความปลอดภัย ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองทางการเมืองสามารถเข้าไปในเขตหวงห้ามได้เพราะถืออภิสิทธิ์ ทำให้ผู้บริหารบางกลุ่มสร้างเป็นเครือข่ายอิทธิพลเพื่อครอบงำระบบการทำงานของบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยและการบริหารความปลอดภัย และปัญหาต่างๆ ไป คือ การมีทัศนคติที่ไม่ยอมรับงานด้านความปลอดภัย ดังนั้น แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคดังกล่าว ให้ผู้บริหารทุกระดับต้องตระหนักในคุณค่าของผู้ปฏิบัติงานและมีบทบาทร่วมในงานด้านความปลอดภัยและในการเลือกเฟ้น บุคคลที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมอยู่ในการรักษาความปลอดภัยจะทำให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย และการบริหาร

ควรจะมีการเปลี่ยนพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่เพิ่มเติม ให้อำนาจและการคุ้มครองเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลใดๆ ทั้งสิ้น

ไม่ควรแบ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบการรักษาความปลอดภัยมาก เกินไปทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพและทำให้เกิดความซับซ้อนสับสนในขั้นปฏิบัติงาน

ผู้บังคับบัญชาควรหันมาให้ความสนใจกับ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้นทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบายที่ ควรคำนึงถึงขั้นตอนจริงในการปฏิบัติงาน การดำเนินการกับ กลุ่มมิจฉาชีพและผู้มีอิทธิพลที่แสวงหาผลประโยชน์การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่เด็ดขาดชัดเจน การรับฟังความคิดเห็น รวมถึงบำรุงรักษาขวัญกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น เป็นต้น

ด้านบุคลากร

ผู้ปฏิบัติงานในทุกส่วนของการรักษาความปลอดภัยควรเป็นผู้ ที่มีความสามารถ และมีความชำนาญในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ควรมีความโปร่งใสในขั้นตอนการรับสมัครบุคลากรเข้า ทำงานในหน่วยงาน หน่วยงานของราชการที่มีอำนาจยังไม่มีความตั้งใจในการ ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะกรณีผู้ประกอบการที่ไม่ถูกต้อง

บริษัทจัดจ้างต่างๆ ควรให้ความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัยให้มากขึ้น ควรมีการปรับช่วงเวลาการทำงาน ของ บริษัท ล็อกขเล่ย์ จำกัด (มหาชน) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้มีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ

ด้านการปฏิบัติงาน

ควรเพิ่มอุปกรณ์ที่ช่วยรักษาความปลอดภัยให้มากขึ้น เช่น วิทยุสื่อสาร กล้องวงจรปิด และเครื่องเอ็กซเรย์ เป็นต้น ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อสะดวก ทั้งกับการรักษาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในท่าอากาศยาน เช่น แสงสว่าง การจัดสร้างบันได และป้ายบอกทางให้ชัดเจน

การรักษาความปลอดภัยไม่สามารถทำได้อย่างเคร่งครัด เนื่องจากมีข้อยกเว้นและเลือกปฏิบัติเป็นรายบุคคล ระบบตรวจเช็คทางเข้าออกมีมากเกินไปและการออกบัตร รปภ.บุคคล ของสายการบินและส่วนราชการมีความคล้ายกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้ความสำคัญกับคดีรบกวนผู้โดยสารให้มากขึ้น

ด้านงบประมาณ และสวัสดิการ

ควรมีสวัสดิการด้านที่พักเพื่อความสะดวกในการ ปฏิบัติงาน ต้องการความโปร่งใสในเรื่องสวัสดิการและสิทธิ กำลังพล เช่น ค่าล่วงเวลา เนื่องจากมีผลต่อกำลังใจในการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนขั้นตําน้อยเกินไป

ด้านการฝึกอบรมและติดตามผล

ควรมีการจัดการอบรมเรื่องการรักษาความปลอดภัย อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ควรมีการปรับปรุงแผนงานต่างๆที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่จริงอยู่เสมอๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. 2551. แผนหลักการขนส่ง (พ.ศ. 2542-2549). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงคมนาคม.
- การทำอากาศยานกรุงเทพ. 2550. แผนฉุกเฉินท่าอากาศยาน. กรุงเทพมหานคร: การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย.
- ปรีชา บุญเพ็ชร. 2545. ความคิดเห็นของพนักงานรักษาความปลอดภัยต่อประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยในเขตท่าอากาศยานกรุงเทพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนวรรณ ศรีทองเสถียร. 2552. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ระบบความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. 2546. การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. 2550. การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- สมยศ ภาวนานนท์. 2553. “การบริหารงานความปลอดภัยสมัยใหม่.” วารสารความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม 4 (1): 18-19.
- อัปสร โพธิ์ทอง. 2546. การพัฒนาคุณภาพให้บริการท่าอากาศยานกรุงเทพเพื่อการส่งเสริมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: ธรรมมล การพิมพ์.

Barnard, Chester. 2006. **The Function of Executive**. Cambridge: Harvard University.

The International Air Transport Association. 2007. **Security Management Systems (SEMS) for Air Transport Operators**. Quebec: IATA.